

ЭНЭСИЭЛИ

Нам улуунун хаһыата — 1935 сыл алтынны 5 күнүгэр төрүттэммитэ

Тыл — омул баар-суох сыаннаһа уонна быстыспат бэлиэтэ. Хас биирдии норуот бэйэтин ураты майгыннаах культуратын, үгэстэрин, тылын харыстыыр сувереннай бырааптаах.

Саха Республикатын Тыл туһунан Сокуонуттан

А. Н. ЯДРЕЕВ:

„...СЫҤЫ-СОҢУУ, СЫЫЛБАТЫЙЫ ТОХТУОН НААДА“

(УЛУУС БАҤЫЛЫГЫН МУНҤАҤЫТТАН БЭЛИЭТЭЭНИННЭР)

Нэдиэлэ айы ытыллар улуус дьаһалтатын баһылыгы А. Н. Ядреев нэдиэлэтээҥи былаанныр мунҥа-бар дьаһалта отделларын сэбиэдиссайдэрэ, управлениеларын начальниктара, тэрилтэлэр салайааччылары ааспыт нэдиэлэ ытыллыбыт үлэ туһунан иһитинэрини, үүммүт нэдиэлэ үлэ былаанын кытта билсэр, туһааннаах отделларга, управлениеларга соруудах биэртэлиир, итэбэстэргэ ыйытыгы огорор.

Бу нэдиэлэ бэнидээннигэр планеркага иһитинэрини бастааһын **Намнаагы профессиональной воензированной баһаарынай сулуспаттан Ю. А. ПАВЛОВ** огордо:

— Республика государственной баһаарынай сулуспатын управлениетын эһиэтиэтэ үлэтиэтэ подполковниктар И. Я. Готовцев уонна В. В. Сидоров былааннамыт бэрэбэркэни огорон бардылар. Кэксэ тэрилтэлэргэ сылдьан итэбэстэри туоратыыга дьаһаллары олохтоотулар.

Кэлэр 1998 сыл тохсунууттан Хатырыкка 12 үлэһиттээх баһаарынай сулуспа чааһа тэриллэр. Бу чаас онун булан, үлэтин сабалаатыына, Көбөкөнгө эмиз аһыллара былааннаа. Нерюнгри куоракка аһыллыбыт баһаарынай техниктэри бэлэмниир училищегэ икки уолу сүүмүрдээн түргэнник ытаргылар Александр Николаевич соруудаата.

Ис дьыала отделыттан милиция капитана **Г. Д. СПИРИДОНОВ** уоруну, итирик сылдьан кыра күлүгүннээһини, итирик туруктаах сылдыгы салбанан бара турарын иһитиннэрдэ.

Улуус баһылыга үөрэнэччи оворол ортолоругар араас өрүттээх токсикоманиа тарбанан эрэрин утары сааһын ситэ илик оворол ортолоругар үлэһит милиция инспектордара, үөрэҥири управлениета, оскуолалар күтүөннээх, былааннаах үлэни ыһпаттарын бэлиэтээтэ. Сэрэтэр үлэни күһүрдэн, общественноһу түмэн, иһитиннэрэр-биллэрэр средстволары: хаһыаты, телевидениены туһанан үлэни сабалаатылар соруудах биэртэлээтэ.

Нам селотун дьаһалтатытан **Т. А. КОНДРАТЬЕВА**: — Дьинэ суохтары дьинэһинигэ үлэ салгы барда, икки ыал дьинэнэ. Уопсай дьинэлэри кэрийэн, дьинэ киһирэр күүлэлэри итинни туруга, электрической ситим бэрэбэркэтгэр рейдэ онгоһулунна. Итэбэстэри туоратыыга дьаһаллар олохтоохотарын, уопсай дьинэлэргэ олоороччулары бэйэлэрин тэрийэн үлэтиэтэх курдук

коменданнар суохтар эбит. Уопсай дьинэлэргэ коменданнар талан аныр наада буолбут. Коменданнартан квартирага олоруу иһин төлөбүртэн босхолуур туһунан боппуруос үөрэттилар. Нам селотун баанньыгар үлэһиттээх котеллары атылаһан таһаарыны уһапытарын иһин бэлиэтэһин онгоһулунна. Итэбэһи уталып-пакка туораталларыгар бодьохтоох соруудах онгоһулунна. Киртэн сибээстээх араас сыстыганнаах ыары тарбана турдаһына, село дьаһалтата тугу-ханьыгы бырабан туран үлэтиэтээтэ ыйылынна.

Олох-дьаһах коммунальной хаһаайыстыбатын управлениетыттан **Н. М. ИГНАТЬЕВ**:

— Бири тыһынча тонна таас чох уунан тиэллэн кэлэн, П Хомуस्ताх, Арбын биэрэктэригэр сүөкэннэ. Лесопуун котельнайа үлэһит кыахтанна, билигин газ холбонуттунан иһинэн турар, кэпэстэни бара турар. Урукку лесопуун миэстэтигэр Нам селотун коммунальной хаһаайыстыбата (Н. А. Самсонов) олохсуйар буолла. Бу күнүгэр олох-дьаһах коммунальной хаһаайыстыбатыгар уу таһар икки саҥа массыына атылаһыллан кэлиэ.

Тыа хаһаайыстыбатын управлениетын начальнига **Г. П. СЫСОЛЯТИН**:

— Табаарынай талону министрствоттан таһааран, коммунэнеергога иһин төлөбүтү. Ааспыт нэдиэлэргэ уунан ититэр ситим трассатын араары түмүгэр 100-чэкэ метр усталаах турба тонон, эбии ороскуокка тэбилинибит.

Сунтаар улууһугар атылаабыт оппут иһин 100 мөүлүөһү ылан үлэрдит: Удэйгэ 38, Модукка 42, Түбэҥэ 12, Арбынга 8 мөл. Сунтаардар өссө 112 мөл. биэрэхтээхтэр.

Күһүңгү дьаарбанка тыа хаһаайыстыбатын бородууктатын огорооччулар соччо көбө суохтук кытыннылар, аһыахтар. Партизан нэһилиэтин дьаһалтата тэрэһиннээхтик кыттан бастаата. Үгүс нэһиликтэр дьаһалтара суолта биэрбэтилер. Олохтоммут бириһитэртэн иккини Партизантан «Сыдыыс» (Баишев П. А.) бааһынай хаһаайыстыбата ылла. «Сайылык» бааһынай хаһаайыстыбата (Охлопков И. В.) 6 килэттэн ордук ыйаһыннаах хаппыстаны үүнэрэн, 720 тыһ. солк. электродрель бириһи ылла. Бурдук быһыыта салбанар. Сивцев Н. Н. бэйэм күүспүнэн хомуйуом дьин баран, кыайбакка, көмө көрдүүр. Бүгүңгү туругунан (13.10.

97 с.) 170 гата хомулла илик. Үүнүү үчүгэй. Хаппыстаны батары уустуктара билигин да элбэх.

Үөрэх управлениетын начальнига **Н. Г. ДЬЯЧКОВСКАЯ**:

— Хамнас кэмигэр кэлбэккэ учууталлар настырыанналар мөлтөх. Нам орто оскуолатын үбүлөһүн ытыгы харчы көрүлүннэ. Үөрэнээччилэр ортолоруттан бэрээдэги кэһин элбиэр, токсикоманиа, ордук бензини, килиһи сытырбалааһын дэһэйэн эрэр, ону утары үлэһэ сатыбыт. Итин аһыллык боппуруоһа быһаарылла илик, бородууктаны ким биэрэрэ чуолкайа суох.

А. Н. ЯДРЕЕВ:

— Бэрээдэги кэһин, токсикоманиа дэһэйэн эрэр дигит уонна күттүөннээх, далаһыннаах үлэни общественноһу көмөлөһүннэрэн ыһпаккыт. Оскуола айы социальнай педагогтар, психологтар, итин үлэһэн дьарыктанар директор көмөлөһөөччүлэрэ, төрөппүттэр комитеттара, дьаһалта иһигэр үлэһиттер, милиция иһинэн үлэһиттэр элбэхтэр. Хаһыаты, телевидениены эмиз көмөлөһүннэрин. Буолбут событиэ кэһинтэн сылдыабыт. Бу нэдиэлэ иһинэн түмсүңгит былаан огорон миэхэ көрдөрүң.

Санэпиднадзор Киһини кылаабынай враһа **В. С. ХОХЛОВА**:

— Улуус 19 баанньыгыттан билигин түөрт үлэһит: Удэй, Партизан, Көбөкөн, Аппааны. Тири, атын да сыстыганнаах ыары намыраабатын үрдүнэн баанньык үлэһэбэтэ өйдөнүллүбэт. Нэһиликтэр дьаһалтара сыал-сорук онгостон үлэһэбэтэрин түмүгэ. Сельхозтехника таас дьинэлэригэр улуус үгүс үрдүк салайааччылары олооробут да, фекальнай уубут халыйан тахсан, уулусаны толорон эрэр, ыаллар боппуолдьаларыгар киһирэр. Сельхозтехника дьин тэрилет баар дуу, суох дуу?

А. Н. ЯДРЕЕВ:

— Николай Михайлович (Игнатев), ааспыт нэдиэлэргэ эмиз этилибитэ, тобо дьаһайан испэкиит, суһал дьаһалта ылың, уматык боппуруоһун быһаарбыппыт, Маслово булан кэпэстэң.

Инвестиционной, капитальной тутуу управлениетыттан **Д. Г. КОРЯКИН**:

— Тутулла турар объектары көрөн баран, туттааччылар эйнэхэ мустан, огорбут боротокуолларыттан сорох пууннар ситэ туолбатылар. Уларытыллан өрөмүөннэнэ турар 2 №-дээх орто оскуола тутуутугар үбэ көрүлүннэ. Түңүк таһын куораттан таһаарар булан бодьох кэһилиннэ. Турбалары

коммунальной управление ыскылаатыттан тиэйэ иликпит. Үлэһиттэр үлэһитин сабалаатылар. Электрической ситимин огорууга, оборудованиетыгар төлөбүр барда. «Бэксэк» салайааччылары ситимни 20 күнүгэр дьини итинни биэрэхпит диһлэр. 12 квартиралаах дьини ититэр систимэтин «Харды» тэрилетэ огорор буолла. Музей үлэһиттэр түңүктэри сабарга бириһинэн кэпэстиэтээх этим да, кэпэстэ иликпин, иллэгим суох. Музей иһини кырааскалааһын сабалаана илдьэ.

А. Н. ЯДРЕЕВ:

— Кэпэстэни барбыт боппуруостарын сыдыамнык кэһин-баран быһааран испэкиин, куруутун сыһан-соһон, күндүл бөһөнү ытаргыт. Үлэһиттэрдээххин, барыларын үлэһэ таһаар, боротокуол туолутун хаамытын күн айы дакылааттаан.

Улуус Мунҥаһын председатели солбуйааччы **Н. Н. БАИШЕВ**:

— Быһбарга бөлэмниини үлэһит Сокуонига сөп түбэһиннэрэн баран иһэллэр. Орто Азияга онгоһуллубут М. К. Аммосов боруонса бюһа тиэллэн кэллэ. Дьиппиктээх мрамор бюһу солбуйуу онгоһулуохтаах. Мрамор бюһу ханна туттарытын быһаарыахха наада.

Улуус баһылыгы солбуйааччы **А. А. БОЧКАРЕВ**:

— Бородууксуяны батары боппуруостарынан күн айы дьарыктанабыт. Аппааныга тэриллибит МТС директорын Д. И. Саввины кытта уопсай тылы булбакка, кооперацияга кыттыбыт хаһаайыстыбалар айдараллар.

А. Н. ЯДРЕЕВ:

— Ый орто ааста, Федор Владимирович, баччаанга дьини ыйдаагы үлэ былаана бөчөөттөнэн отделларын тарбатылла илик, күн бүгүн дьонго тириердэр дьаһалы ылың.

Иккиһинэн, быһаарыллыбыт боппуруостары олоххо киллэрингэ бытаарыны таһаарыахха, хамнас кэмигэр кэлбэккэ, олох-дьаһах бэйэтэ да тыһаһыннаах, үлэни бодьоммут кэмигэр толоруу ирдэнэр.

Үсүһүнэн, бу ый 31 күнүгэр дьаһалта коллегиятыгар үс сүүн боппуруос көрүлүө: бюджеты оптимизациялааһын, кэлэр 1998 сылга бюджет бырайыага, «Дулуур» олоор дьин фондатын үлэтин туһунан.

Төрдүһүнэн, быһбары тэрэһиннээхтик ытыгы аналлаах кэпэстенини, үлэни сабалаахха.

И. КРИВОШАПКИН бэлиэтэннэ.

САРСЫН — ИЙЭЛЭР КҮННЭРЭ!

КҮНДҮ ДЬҮӨГЭЛЭРБИТ, САХА РЕСПУБЛИКАТЫН ДЬАХТАЛЛАРА!

Аан дойдуга туох баар үтө, сырдык санаа Ийэни кытта ситимнээх. Киһи-аймах баарын туһаары Ийэ — алаһа дьини арчылыр, кэлэр ыччаты кэскиллиир, эр киһи эрэнэр тирэбэ, доборо. Итин таһынан бүгүн Ийэ өссө бары үлэбэ, общественной хамсаһыннарга дьулуурдаахтык кыттарыттан үөрөбит.

Республика бары дьахталларыгар доруобуйаны, дьинэрэ сылаас тыһыннаах, овороло дьоллоох буолалларыгар бабарарыт!

Е. ЛАХОВА,

Дьинэ кэргэн, дьахталлар уонна демография боппуруостарыгар РФ Президенин комиссиатын председатели,

А. ФЕДУЛОВА,

Россия дьахталларын соһуун председатели.

САХА РЕСПУБЛИКАТЫН ПРЕЗИДЕНИН БИИААҤА

Оһону итинигэ уонна дьин оворолу улаатыннарбыт уон-кэргэни бөһөргөтүүгэ ураты на иһипит ийэни, дьинэ кэрүтүөлэрин, республика эконоһиннээбэ оһо дьинэтин директомикатын сайыннарыыга торын, актыбынай общестбиллэр-көстөр кылаатын уонна актыбынай общественной үлэтин иһин Ийэбэ Үрдүк махтал бэлиэтинэн сабараадалыырга:

МАТВЕЕВА Клара Инно-кентьевна — 17 тулаайах

Саха Республикатын Президени **М. НИКОЛАЕВ.**

1997 сыл алтынны 9 күнэ. Дьокуускай к.

Эбэрдэлиибит!

Бу күнүгэр улууспутугар Саха Республикатын Правительствотын 1997 сыл от ыйын 17 күнүгэр 1196 №-дээх анал дьаһалынан биллэриллибит «Ийэлэр күннэрин» нэдиэлэтэ бэһис сылын ытылла турар. Итинэн сибээстэн Эһигини — күндү ийэлэрибин, эбээлэрибин, эдэһийдэрибин бу кэрэ-бэлиэ бырааһынньыгынан улуус дьаһалтатын, улуус мунҥаһын ааттарыттан итинтикти иһирэхтик эбэрдэлиибит!

Күндү ийэлэрибит, эһиги дьин кэргэн чөл, доруобай олохтоох буолуутугар материалнай, өй-санаа, быһымайгы өттүнэн туругун бөһөргөтүүгэ киллэрэр кылааккыт кыайан сыаналамат, ол иһин барга махталы биллэрэбит.

Эһиги — күндү ийэлэр көмүс чыпчаахтаргытын бүөбөйдөөн, киһи буолалларыгар туоххутун да харыстаабакка биэрэн алгыстаах олох аартыгар таһааран аналгыт, түбүккүт иһин нөрүөн нөрүөһүбүт!

Эһиги — күндү ийэлэрибит! Тус бэйэтиһинэн дьон-сэргэ олобор, сизиргэр-майгытыгар, үүнэр ыччат дьылбатыгар, улууспут общественной-политической олобор эһиэтиэстээхтик сыһаннаһан көмөлөһөргүт иһин дириң убаастабылгытын уонна махталытын этэбит!

Сайаһас санаабыт салбана турдун, ис дууһабыт илгийэ турдун!

Улуус дьаһалтата.

КЫАЙЫГЫТЫНАН!

Улуус дьаһалтата, улуус үөрэҥи управлениета I Хомуस्ताах орто оскуолатын, Хамаарта саха-француз ассоцированной оскуолатын 1997 сылга «Сыл бастың оскуолата» дьин Бүтүн Россиятаагы конкурса кыттан кыайыны ситиспитэринэн бу оскуолалар коллективтары, үөрэнээччилэрин үрдүк дьонун «1997 сыл бастың оскуола» дьин Россияга Нам улууһун аатын ааттатан үрдүк кэрдискэ тахсыбыттарынан эбэрдэлиир!

Бу чыпчаалга тахсан бастың тыһыннаах буолбуккуту-нан улуускут олохтоохторо киһин туттабыт! Кыайы — эһиги түбүктээх үлэбит чыдыһай көстүүтэ, күнүстэри-түһүнэри сылайары билбэккэ итинигэ-үөрэтиңгэ киллэрэр аһсаабат-энчирээбэт күүскүт!

Иһикитин да бу тэтим-гитин ыһыктыбакка өрүү үйэлээҥи кэргэни билиһини тарбата, үлэһини-хамсы сылдыаргытыгар бабарарыт.

Улуус дьаһалтата, Улуус үөрэҥи управлениета.

«Энсиэли» хаһыат редакциятын уонна улуустаагы типография коллективтарыгар үлэһит бары ийэлэри, эбээлэри Ийэ Күһүн бырааһынньыгынан истинник эбэрдэлиибит! Оворолгут, сизинэргит этэңгэ буоллуннар, тумуу дьин тумунун, ыары дьин ыалласпатын, үөрэ-көтө, күө-дьаа, дьоллоох олохтонуг, үлэһитигэр ситиһинлээх буолун!

«Энсиэли» хаһыат редакциятын эр дьон.

КҮНДҮТТЭН КҮНДҮБЭР —

Күн күбэй ийэ

Евдокия Давыдовна Протопопова Саха государственной университетин саха тылын салаатын бүтэрэн баран 18-с сылын идэтинэн үлэлиир. Кини Салбан оскуолатыгар 1988 сыллаахха «Сыккыс» литературнай куруһуогу тэрийбитэ. Онно сылата 12-14 үөрэнээччи сылдыар. Оҕолор хоһоон суруйуугар күүстэрин холонолдор. Олохтоох «Энсиэли» уонна «Кэскил» хаһыаттарга суруйаллар.

Евдокия Давыдовна кыына Наташа оскуоланы бүтэрэн баран быйыл СГУ журналистика салаатыгар иккис курса ситиһилээхтик үөрэнэр. Соторутааҕыта Наташа хоһооннорун бастакы кинигэтэ күн сириг көрдө.

I категориялаах, старшай учуутал кылаас салайааччытын быһытынан 7-с кылаас үөрэнээччилэрин ортолоругар үгүс өрүттөөх үлэни ытар. Кини улахан дьон түмсүүлэрин тэрийбитэ. Түмсүү кытылаахтара аабааччы конференцияларын ытталлар. Ол курдук 1993 сылтан сабалаан сылга иккилэн түмсүүлэргэ аммосовскай аарыыларга, поэт Николай Рыкунов 60 сааһын туолуугу аналлаах о.д.а. дьаһалларга активнайдык кытталлар.

Учуутал үөрэппит оҕолоро улууска ытталлар саха тылын уонна литература тын одимнадатыгар улуус кинини, бөдөн нэһилээхтэр үгүс үөрэнээччилээх оскуолаларын кытта тэнгэ тардыһаллар.

Евдокия Давыдовна бэйэтин үс օбүттүгүтүн иккитэ СГУ-га билиилэрин-көрүүлэрин үрдэтээлэр. Улахан уола Саша төрүт култура факультетыгар IV-с курса, кырата Ваня Салбан орто оскуолатыгар 8-с кылааска үөрэнээлэр. Кини

төрөппүт уонна үөрэтэр оҕолоро, күн күбэй ийэлэрин уонна ыткытыр учууталларын Ийэ күнүнэн итинтик-истинник эбэрдэлиилэр уонна туйгун доруобуйаны, уһун, дьоллоох ологу, үлэтигэр ситиһиллэри баҕараллар.

Хаартыска: Салбан орто оскуолатын учуутала, I категориялаах старшай учуутал Евдокия Давыдовна Протопопова.

В. ВАСИЛЬЕВ.

Курултайга сырыттым

Балаан ыйын 21-30 күннэригэр, Хоту Кипр Гирна куоратыгар, түүрк тыллаах омуктар ыччатарын Аан дойдутаагы VII-с Курултай-дара буолан ааста. Бу күннэри 1992 с. тэриллибит түүрк ыччатарын Аан дойдутаагы түмсүүлэрин общественнай терилтэтэ тэрийэн ытта. Курултай үлэтин ис хоһоонунан түүрк ыччатарын түмүү, култураба, спортка, үөрэхтээһингэ, туризмга биригэ үлэлээһин, историйн үөрэтин, чинчийин, инникини көрүүлэр буолаллар эбит. Ааспыт алта Курултайга Саха сириг ыччатарын делегацията бири да көтүппэккэ кыттыны ылбыт.

Быйлыгы Курултайга Саха сиригтэн 4 киһилээх делегация ыгырыллан, Кипргэ баран кэлибит. Делегация састаабыгар Екатерина Васильева — «Эдэр саас» хаһыат корреспондента, Лидия Сахатаева — Саха академической театрын администратора, Валерий Луковцев — «Эдэр интеллигенция» түмсүү хос председатели уонна мин киридим.

Балаан ыйын 19 күнүгэр Москвага көппүбүт. Сарсыныгар Турцияга Стамбул куоракка тийибиппит. Бийигини «Тюрские очаги» терилтэтэ үлэһиттэрэ үөрө-көтө көрсүбүттэрэ. Сага кэлитлээн ээр делегациялары кытта билиһиннэрибиптэрэ. Ити күн Стамбулга үөрэнэр саха студенттарыгар ыалдьыттаабыппыт. Надя Степанова (Томпо), Ньюбургуйана Федорова (Ньюрба) илдэ барыт матырыйаалларбытын тукотты тылга тылбаастаан улахан көмөлөстүлэр. Онтон экономическай факультет нуруоттар икки ардыларынаагы сыһыаннаһыларга салаатын III-с курсун студента Иван Мартынов (Ньюрба) делегация састаабыгар киллэрлээн, тылбаастык быһытынан бийигини кытта Курултайга барса сырытта.

Турцияга

Стамбул 15 мөл. нэһилиэн-нээлээх улахан куорат. Сүрдээх кыраһыабай, олус ыраас, күөх, түүннэри-күнүстэри эгэлгэ уоттарын дьирминни онньуур. Сарсы-

ныгар куорат устун экскурсияга сылдан мечеттери, дыбарыастары, пааркалары, муораны о.д.а. көрдүбүт. Барыта олус тупсабыйттан, ырааһыттан сүрдээһин астынныбыт. Дьон-сэргэтэ бэйэлэрин итээлэрин бигэтик ылыммыт, тукотты эрэ тылын сангарар, ол эрэри бэрээдэктээх, испэт-аһаабат эбит.

Балаан ыйын 21-с чыыһылатыгар түүн Кипргэ көппүбүт. Кипргэ олус итин, түүнү 25-28, күнүбүн 35-38 кыраадьска тийэ иттиэр. «Селевриту» дьин чааһынай отельга иккилэн миэстэлээх коттедж нүөмүрдэргэ олордубут. Манна хас да сад, бассейн, 4 мэдиэмэннээх ресторатор, бар, кафелар, казино, үгүс саалалар, маҕаһынар бааллар. Средиземнай муора көстөн турар.

Курултай үлэтэ

Вашкирияттан, Татарстантан, Чувашиятан, Македониятан, Кыргызтантан, Казахстантан, Финляндиятан, Болгариятан о.д.а. 20-чэ дойдуттан делегациялар Курултайга кыттыны ыллылар. Аһылытыгар Кипр Президенэ сырытта. Делегациялар эбэрдэ тылларын эттилэр. Күн аайы сарсыарда 10 чаастан 6 секцияларынан үлэ сабаламмыта. Манна ааспыт сылга ыылдыбыт уураах туолуутун көрүү, сана этиллэр, соруктар, проблемалар ыйыллаллар.

Киэһэ конференциялар, делегациялар хардарыта интервью бэрсиһлэрэ, прессаны кытта көрсүүлэр буолдулар. Балаан ыйын 24 күнүгэр бийиги бири дойдуталаахпыт М. К. Аммосовка аналлаах билиһиннэрини киэһэтин тэрийдибит. Манна киһи олоһун, үлэтин көрдөрөр планшетагы, портретны, бюһүн, кинигэлэри туһаныбыт. Ус түүрк тыллаах республикалар государственностарын туһугар быһаччы кыттыспыт кийини сырдаттыбытын мустубут дьон сүрдээһин интэриһиргээн, долгуан инитиллэр. Түмүгэр, түмсүүгэ кириэр түүрк ыччатарын ортолоругар 1997 сылы М. К. Аммосов сылынан биллэрлиннэ.

Бизэрбит матырыйаалларын Стамбул куоракка териллээхтээх түүрк нуруоттары музейдарыгар бастакы экспонаттар быһыларынан Саха сириг делегациятын салайааччыта Валерий Луковцев туттарда.

Курултай түмүгэр исполком председатели Хасан Али Карасар, председатель Талгат Ахмадишин 2000 с. X-с Курултайы Саха сиригэр ыттар баа санаалаахтарын туһунан эттилэр.

Сыннаалан кэмгэ

Күнүс олус итин буолан, муорага уонна бассейнга сөгүлүүбүт. Катамаранынан хатааһылыбыт, маҕаһынарга сылдыабыт. Нэһилиэннэ анардас тукотты эрэ сангарар буолан, чөлчөкитэ суох. Ол эрэри тылбаастыспыт Иван Мартынов көмүтүнэн, дьонунук быһаарсан сырыттыбыт. Обуруот аһа, фрукта олус дэлэй уонна чэпчэки. Эт ас суобун кэриэтэ.

Түмүк

Балаан ыйын 29 күнүгэр Курултайы үөрүүлээхтик сабы банкета буолбута. Бары сүрдээһин долгуан, аһы-ах хонукка бодоруан, билсэ охсубут доботторбутун кытта арахсыбыппыт. Суругунан сибээстэһэри аадырстарбытын бэрибиппит. Соһуччу түргэнигэр комунан Москваны, Турцияны нөһүөлөөн, Хоту Кипргэ тийэн, Аан дойдутаагы Күннэргэ кыттыны ылбыппыттан сүрдээһин үөрэбин, долгуйабын, астынабын. Түүрк тыллаах омуктар ыччатарын Аан дойдутаагы VII-с Курултайыгар кыттыбар көмөлөспүт терилтэлэргэ уонна салайааччыларга улахан махталбын тиэрдибим.

Түмүккүр, бар дьоммор, кэнчээри ыччатарбар бири дойдуталаахпыт Максим Кирович Аммосов аатын үйэтигингэ оҕоһуллубут өссө бири ситиһини үлэнэн, үөрэбинэн чингэтигингэ дьин ыгырабын.

М. ИГНАТЬЕВА,
Хатырык орто оскуолатын директора, улуус Муһуһааһына депутатына.

КЭПСЭТИИГЭ ЫҔЫРАБЫТ Ыл буолуу — омук кэскилэ

Билигин биримэһэ биһиги сахалар саамай сүүрүн проблемабыт, мин санаабар, омукут атын омуктары кытта суураллан, симэлийэн сүтэн хаалыта буолар. Сахам дьонун ахсаана быстар аһыйаһыттан олус хомайобун. Республикага бири мөдүйөн киһи баарыттан бийиги баара-суога 30-тан тахса эрэ бырыһыаны ылабыт. Бу ыраахтааһылаах Россия сабанаагы ахсааммытын бэрт кыранан сабырыһара буолуо.

Санатан ылым этэ биһиги улуу поэппыт, сырдаттааччыбыт, бөлүһөкпүт А. Е. Кулаковскай — Эксөкүлээх Өлөксөй суруйан хаалларбыт кэс тылын: «Дьинкэй нуруот ордук културалаах нуруоту кытта алтыһыга киридэбин, кэмэ-кэрдитэ уһаамына, эстэн-быстан барарын ким барыта билэр суола. Онуоха история холубурдарын киһи ааһан сипэт!».

Бөлүһөкпүт эппитэ дьинчаччы туолбутун туоһулуудулар: нуруоппун ахсаанын биллэрди аһыйаһыттар граждандскай, Аҕа дойду сэнилэрэ, репрессиялар, сут дьыллар...

Улуу киһибит салгыс сэрэппитэ билигин да бийигини өссө дьинчич хам ылан иһэр: «Кыыл курдук олохтоох чукчалар аныаха дьэри өлөн быстыбатахтара културнай нуруоттар сүлүһүнүнээх «тыһыннара» киһилэргэ тийэй илгэ буолар. Ол эрэри билигин киһилэри американецтар уонна нууччалар хайыы-үйэ күүскэ испирирэн утахтаан эрэллэр, онон киһилэр күннэри-дьыллара ааһыллар турар».

Кырдык, билигин олохпугар арыгы дьылгыга булан төһөлөөх саха суорума суолланна, төһөлөөх ыччатыл буолбакка, саханы салбаабакка сылдыарый?

Төһө да маннькы кыһалгалары көрүстэр, саха омука баччаагына дьэри тулуктаһа, бэйэтин ааттатар улуу дьоннодоох. Аан дойдуга кыраалаан да буоллар биллэр буолан иһэр олус үөрдэр, долгутар. Бийиги омукут төһө да ахсаана аһыйаһын иһин бары өттүнэн сайдылаах, тулуурдаах, айылбаттан талааннаах. Бу маннькы дьобурдаах саха дьонун ахсаанын хайдах гынан элбэтэххэ дьин санаарга кэпсэтинни саҕалааһын баҕарабын. Омук ахсаана төһөнөн элбэх да, соччонон киһи кыахтаах, бэйэтигэр эрэм-ниһилээх, бэйэтин сэнэммэт,

хотумтуолаах санаалаах.

Былыр сахалар бачча кини сиргэ оһон-манан тарбанан оһорон ууһу салгыыр туһуттан суорумньунан ыал буолаллара. Олох сайдытыгар сөп түбэһиннэрэн өбүгэбит үгэһин-суорумньуну олохпугар туһанарбыт олох ирдэбилэ буолла диир омуна суох буолуо. Бэчээккэ нуруоту элбэти, чөбдигирдир туһунан кэпсэтин элбэх да, онтон биллэр-көстөр хамсаанын очко тахсыбата. Холобур, хайыатынан билсини, элбэх кэргэниини о.д.а. Элбэх кэргэниини утарыбын, бу киһи саамай үрдүк нэйитини — тапталы сымэсты буолар. Бийиги сахалар үксүбүт түн тыага, тыһыныга бүгэ сытар буолан темпераммент атын омуктардаар арыы да намыһах, ис санаабытын ылла-ылбычча кэпсэти сылдыабыт үгэстээхпит, кыбыстаннаан айылгылаахпыт.

Суорумньуну тэрийэри суолу-иһин көрдүүр, олоххо киллэрэ сатыыр улууустар бааллар. Ол оннук улууһунан Нам буолар. Манна суорумньуну хайдах тэринэн, үлэһиллэрин туһунан билиһиннэриэхпин баҕарабын. Маннькы үлэ кэскиллээгин өйдөөһүн, хамнаһа да суох үлэһит үгүс санаалаах дьон баар эбит. Олортон биридэстэрэ «Билиһини кулууп» салайааччыта Любовь Семеновна Ильина буолар. Бу кулууп 1993 сылтан үлэлиир.

Кулууп иһинэн нэһилиэк аайы биридин суорумньуну ананан дьарыктанар. Кэмитэрин кэмтигэр бары мустан сөбүлэһэллэр, үлэлэрин былаанын онгоһоллор. Ыл буолуон сабалаах дьону аһкетанан санааларын билэн баран сыһынаан киһилэрин тэрийлээх эбэтэр аһыйаһи киһилээх бөлөхкө кэпсэтинни, үксүгэр биридинлээн кэпсэтинни ытталлар. Пааралар төрүттэрин-уустарын билсэһэтирин баҕараллар. Суорумньуну кинилэри кытта көрсүүтэ, хайдах ыһыннарылаахтык кэпсэтиитэ эмиэ тупса уустуктардаах. Икки төгүл психолог Мария Семеновна Колесова көрсүүгү ыгырыллан туһалаах сөбүлэри бэрбит. «Билиһини кулуубун» улуус дьаһалтата, нэһилиэктер баһылыктара сүрдээһин өйүллэр, босхо транспортынан хаачыйаллар, ыһыттылар мероприятеларга нэһилиэктер баһылыктара бэйэлэринэн сылдан кыттыны ытталлар. Мария Семеновна Макарова салайааччылаах улуус дьаһалта-

тын дьне кэргэнигэ уонна ийэҕэ отдела көмөлөһөр, биригэ үлэлээр.

Любовь Семеновна маннькы кэпсир: «Уолаттар арыгыга охтон хаалдылар, ол эрэри хойутаан да өйдөнөн ыал буолуон сабалаахтарын биллэрдэхтеринэ, кыргыттар өттүлэриттэн эрэммэт буолуу үөскүүр, ол иһин кэргэн тахсартан туттуналлар. Дьэ ол иһин кыргыттарбыт ортолоругар тийгини быспакка өйдөтөр үлэ ыттыбыт. Сорох сааһырбыт кыргыттар кэргэн тахсарга сөбүлэстэхтеринэ, аны нэһилиэгин дьон-сэргэтэ төттөрү сабатаастаан аһкетастыр түбэлтэлэрэ тахсар. Дьон-сэргэ суорумньуга өйдөбүллээхтик сыһыаннаһан тылын-өһүн хонтуруолланан сирдээхтик туттуон наада. Хас нэһилиэкпит аайы 70-100 уол-кыыс таах сылдыааллар».

«Билиһини кулууба» сылга уонча паараны ыал оһорор былааннаах. Барыта 30-тан тахса ыалы тэрийбит. Бу улахан ситиһин. Хас да улууһу кытта сибээстэһин үлэһиллэрэ өссө кэрэхсэбиллээх.

Түмүккүр улууустар масштабтарынан хас биридин бөлүһөккэ биридин идэтибит суорумньуну көрүлүүн сөп эбит дии санаатым. Маннькы үлэлээх дьону көбүлүү иниттэн кыра да буоллар үп көрүлэрэ үчүгэй буолуо этэ.

Бу сытытык турар проблема хаһыакка суруллан баран быһаарыллыбакка, аа-хайылыбаакка хаалар буоллаһына, саха дьин иһинки кэмтигэр симэлийэн, олох суох буолан хаалар кутталлаах. Дьне кэргэн, демография, генофонд департаменнара тугу үлэһиллэрин чуолкай билбэппин. Элбэх олохтоохторго, аһардас иһэлэргэ, тулаайахтарга, кыамматтарга бюджеттан кэлэр харчыны түгэтэллэрэ махталлаах суол. Мин санаабар онон эрэ мунгурданаллара олус кэрэгэй. Саха омугун элбэтэр суол — ыал буолан оһо төрөтүү. Сүүһүнэн тэриһини тэрийлээх кэриэтэ сүүс ыалы тэрийбит быдан көдүүстээх буолуо.

Убаастабылаах аабааччылар, бу ыстатыйаны сэнээрбит буоллахтынан, туох санаалаахтыгы үлэстэргитигэр, этиһэлэргитин киллэрэгитигэр баҕарабын. Хас биридин саҕабын дэнэр киһи бу болпуруска эл-дээл сыһыаннаспаакка, көхтөөхтүк кыттаргытыгар ыгырабын.

Т. ЭВЕРСТОВА,
учуутал. Нам сэл.

Уйбаан Ороһуунскай НАМЫМ НАМЧЫ КЫРГЫТТАРА

Сүрээ сүүдүтэн,
Оуруктүү чурулаан,
Онуоһай дьирэртэн
Омуннук дьэ ылааһ.

Хос ырыата:

Намым намчы кыргыттары —
Нарын дууһам кынаттары.

Оурус сибэкки
Ордугун санатан
Көрөһии үүнөһхит,
Көрөһии биридэххит.

Хос ырыата:

Намым намчы кыргыттары —
Нарын дууһам кынаттары.

Үлэбэ кууркэтэн
Үгкүүлээн битийэн,
Үөрүүнү көбүтэн,
Үтүөнү үтэйэн.

Хос ырыата:

Намым намчы кыргыттары —
Нарын дууһам кынаттары.

Элбэх оҕолоох ийэбэ — учуутал балтыбар

Быйыл улууспугар элбэх үбүлүүдээх дьыл: бири дойдуталаахпыт саха нуруотун чулуу уола, билиһилээх партийнай-государствени а а й деятель М. К. Аммосов 100 сааһын республика бэлиэтир саамай үөрүүлээх, улууска үөрэҕирин сабаламмыта 125 сылын сэттиһини 14—15 күннэригэр бырааһынныктыахпыт.

Алтынныга Ийэ Күнүн бэлиэтибит. Бу бэлиэ дааталарынан элбэх оҕолоох ийэни — учуутал балтыбын Александра Афанасьевна Матвееваны истинник-итинтик эбэрдэлибим. Кини Нам орто оскуолатын бүтэрбитэ 30 сыл, СГУ-га француз тылын үөрэтин бүтэрэн үлэлэбитэ үйэ чиннээрэ буолла. Улахан кыыһа 25 сааһын туолла. Онон балтыбын бийлыгы дьыл элбэх бэлиэ тү-

гэннэринэн арылааата. Элбэх оҕолоох ийэ быһытын пенсиянерка. Оҕолоругар, сизннэригэр ыстаал курдук чэгин-чэбдик доруутуаны, үлэлэригэр, үөрэхтиригэр, үрдүк ситиһилэри баҕарабын.

Александра Афанасьевна үлэлиир начальнай оскуолатын коллектива улууска бири биллэр үлэлээх оскуола. Бири идэлээхтиригэр өссө ордук түмсүүлээх, ситиһилээх буолалларыгар алгыһыбын. Оһону кыра сааһыттан сырдыкка-кэрэҕэ угуһааччылар, биһи кини аартыгар таһаарааччылар — начальнай оскуола учууталлара — былыр-былыргыттан билигээнгэ дьэри.

Л. Е. АТЛАСОВА,
пенсиянерка.
Хатырык.

КҮН КҮБЭЙ ИЙЭБЭР

ЫАЛ — ОБОТУНАН

Энэхэ Нам селотугар оморор 70 саастаах үлэ, тыйл ветерана Галина Яковлевна ФИЛИПОВА хонооннорун, кини көрдөһүүтүнэн редакциялаан, эниги дүүүгүтүгэр ытабын. Элбэх обо ийэтэ, элбэх сиэн эбэтэ Галина Яковлевна олус уйабас дууһалаах, ололу амарах санаалаах, сэлэн-сөппөн кэнилээх сылдыр, эдэрдни эрчимнээх. Үөрдэбинэ, хомойдобуна, көннөрү да сылдыан үлэ-хамнас туһунан, төрөөбүт айылбатын төһө да үөрбэ суох буоллар хоһоонго холбуур, кэпсээнгэ киллэрэр идэлээх.

Ийэлэр Күннэринэн сибээстээн ийэ, эбээ Галина Яковлевна хоһоонноруттан билиһиннэрэбит.

Эбэрдэни кытта Юрий ПОТАПОВ.

АХТАРЫМ, ТАПТАЛЫМ АРБЫНЫМ

Күөх киистэ сэбирдэх киэргэллээх, Наигнайбыт, лаглайбыт хатыннаах, Харага харыйа тыалардаах, Киэркэйэр үтүөмүк тииттэрдээх, Дэн көрсөр черемуха мастардаах, Эбитини рябина тулалаах, Үрдүккэ дьулуспут ирэлээх, Будьурхай баттахтаах үөттэрдээх, Илибир-тэлибир тэтигнээх, Майааһын, дөлүһүн эбиэлээх, Дьэдьэнэ, отоно туспалаах, Эгэлгэ сибэкки симэхтээх

Ахтарым, тапталым Арбыным.

Күөх унаар дэлэгэй хочолоох, Эрэнэ долгуннаах элгээннээх, Мундута, собото халалаах, Көтөрө-сүүрэрэ халалаах, Миэхэбэ барыта алыптаах, Амарах аһабас дууһалаах

Ахтарым, санырым Арбыным.

Өлүөнэ Алданнын алтыһар Өг буордаах биэрэгэр үөскээммин Айылба дьиктилээх алыбын Дууһабар, сүрэхпэр тутаммын Очоттон-баччаба диэритин Сүрүбим уоскулан биэрбэккэ, Мэдьитин эйигин саныбын, Олус да, олус да суохтуубун

Ахтарым, тапталым Арбыным.

15.08.96 с. Нам с.

ЭМЧИППЭР

Афанасийга аныбын.

Санныйан, санаарбаан сытабын Палаатам иһигэр чуңкуйан, Ыарахан ыарыттан хомойон, Ыраабы эргитэ саныбын.

Ол кэмгэ палаатам иһигэр Халааттаах ааньылым кирибитэ, Эйэбэс миңээрин бөлөхтөн, «Эмтэнэн үтүөрүөм» диэбитэ.

«Санаабын түһэртэбт туһугар Санныйа, санааргыт сытыма, Кытаатан эмтэн» дии этэрэ, Кыһаллан-мүһөллөн эмитиэр.

Олохпун иккиһин эргитэн, Олохпун уһаппыт эмчиппэр Эйэбэс тылларбын этэбин, Ийинбин сүрэхтэн аныбын.

Эдэркээн сүрүбим сылааһын Бар дьонгор анаабыт эбикиин, Дьобургут, талаангың, эрчимгин Бүтүннүү дьол гынан ыһабын.

Ол иһин Эйиэхэ күн бүгүн Барыбыт махтабыт улуукан, Олохтор, үлэбэр мэдьитин Бар дьонун күөс-көмө буолуохтун.

19.08.96 с. Нам с.

ОТЧУТТАР

Сиэннэрбит улааппыт эбиттэр, Туһа дьонно буолбуттар, Эһэлэрин кытта тэнгэ Кэжкэлэһэ хаамтылар.

Ходуһаба, кырдалга Кыдамалаах сырсааллар, Кэбинигэ хоһуун дьоннор. Түөртөн олох түспэттэр.

Эһэ киһи үөрүүтэ Хайдах сатаан кэмнэниэй? Сыллайытын да умнан, Чөпчөкитик бэдьэйэр.

Үөрө-көтө сэлэһэн, Омурбаннаан бардылар, Кутаа тула олорон, Сылаас чэйи истилэр.

Эһэлэрэ олус үөрэн, Сиэннэринэн астынан, Эһэ киһи сиэринэн Дьонуннанан албаата: «Отчут-масчыт дьон буолан, Олоххутун огостунг, Орто туруу дойдуга Онтон ордук суох» диэтэ.

1996 с. от ыйа Нам с.

КИРИЭСТЭЭХ

Кириэстээх өтөбө иһийэн Соботохсуйан турара, Эргэрбит дьилээрэ барыһан, Түһнүгэ онгойон көстөрө.

Кизн таһаа килбиэнэ Кыччаан одуулуу турара, Тулатын эрбэһин бүрүйэн, Боруоран, харааран көстөрө.

Өр кэмгэ көрбөккө сылдаммын Санааргы-санныйа турбутум, Ааспыты анаара санааммын Ахтылган сабардаан кууспуга.

Бу кэрэ миэстэбэ олорон, Эдэркээн саастарым ааспыта, Эйэбэс дьоннордуун алтыһан, Эйэлээх олобу олорон.

Быйагы-уйгуну уһансан, Уостубат өйдөбүл хаалбыта, Ол дьыллар, ол дьоннор Олуктаах, омонноох суоллара Олобум кэрдийи эбиттэр.

Олобуу уйабас дууһабар Ол курдук өйдөнөн хаалбыттар, Сабахтар буоланнар угуйан, Сүрэхпэр диригник инмиттэр.

1992 с. Атырдыах ыйа.

КҮҮНҮН

Көстүү кэрэ дьүһүнэ Көмүс күһүн кэлинтэ, Хатын намчы бэйэтэ Күлүмүрдээн көһүннэ.

Ханылаһаһах диэбит курдук, Титириппит саһарбыт, Суолу тула үөт мастар Тобуоруһа мустаннар Лабаалартан сизтиһин, Онуохайдыр курдуктар.

Сахам сириң күһүнэ Аалы алтан дьүһүнэ, Дьикти нарын көстүүлэр Симэх, киэргэл курдуктар.

1996 с.

ЭБЭБЭ

Эбэлэр төрөөбүт күннэрин Чизэстээг дуу мэдьитин дьонунук, Кыһалба, эрэй-мунг ыардарын Хорсуунук киэр үүрэр дьоннору.

БЫРААПАР ДЬУУРУЙГА

Ю. В. Потаповка-Саргыңга

Кириэстээх ачыгыһы обото, Кыракый оккураң Дьууруйбут, Эн номнуо сааһыра охсонгун Эһээ дии ааттанан эрбин.

Кыракый киһибит — Дьууруйбут Сиэннэриң, ыччатың элбээбит, Эн аһаң Баһылай олобун Бигэтик салбааччы буолабын.

Кириэстээх урукку ыччата Бийиги бары да үөрэбит, Бырааппыт кэриэтэ киһибит, Эйигин киэн тутта ааттыбыт.

Кэскили, кэрэни кэрэхсиң Хомуһун тыллардаах хоһоонуг Эн талба санаабын мэктиэлиң, Кириэстээх өң буорун майгылың.

Кыракый бырааппыт, Дьууруйбут, Сааһыран санныйа санаама, Сиэннэриң кытары сизтиһин, Кырдыр саас эрэйин билимэ.

1997 с. атырдыах ыйа. Г. Я. ФИЛИПОВА. Нам.

«Олох олоруу — хонууну туорааһын буолбатах» дииң нуучча өһүн хоһооно мээңэ этиллибэт. Олох — уустук суол, араас туораабыт, туораабатах өрүстэрдээх, дабайбыт дабайбатах хайалардаах. Ол гынан баран поэт Леонид Попов «Дьолуг баар дьобус ытыскар» дииң этинтэ Степанида Степановна, Дмитрий Ильич Суздаловтарга чаччы да сөп түбэһэр. Кинилэр тобус оһону кынат үүннэрэн көтүттүлэр. Элбэх оһону аһатын, таһыннары, итин-үөрөтин төрөппүттэртэн төһөлөөх сыраны эрэйириң бары да билэбит.

«Ыал — ийэтинэн», «Ыал — аһатынан» дииң этингэ «Ыал — оботунан» дииң эбэн этингэ баһарыллар. Обото киһи буоллаһына хайа ийэ, хайа аһа үөрбөт буолуодай? Суздаловтар дьонун-мааны ыччаттары нитэн сиргэ кэлбит ытык иэстэрин чизэстээхтик толордулар дии саныбын.

Степанида Степановна 1925 сыллаахха атырдыах ыйын 19 күнүгэр илгэлээх ардахтаах Ыспаһаң күн Бөтүң нэһилигэр төрөөбүтэ. Кини 12 ололоох Пестеревтар дииң ыал бүтэһик оһолоро, кырдалара эбит.

Сэриң ыар сылларыгар улахан дьону кытары тэнгэ үлэлэһэн Улуу Кыайыһы уһансыбыта. Кини сэриң сылларынааһы үлэтин манньк ахтар: «Обо-дяхтар, эмээхсин-оһонньор хаалан үлэлээбиппит. Кыайар буол, кыайбат буол син биір үлэлигин. Ууну кэһэ сылдыан оттоон атаһың баһыран мунуура. Бурдук быһытыгар, от-мас тизийитигэр, от, хомуур үлэтиңер сылдырарбыт».

Сэриң кэниинээһи сылларга Салбан маһаһыныгар икки атынан таһабас таһытыгар сылдыбыт. Аны Нам баанньыгар Искраттан оттук маһы таһыга үлэлэспит. Ити кэмгэ биіргэ үлэлээбит дьонун-сэргэтин Протопопов Василий Егоровиһы, Колмогорова Марианы уонна да атыттары истинник ахтар, саныыр. Степанида энкилэ суох үлэтин иһин «За доблестный труд в ВОВ 1941-45 гг.» медалынан наһараадалааммыта.

1949 сыллаахха суорумнууан Дмитрий Ильич Суздаловка кэрэн таһсан Маай алааһыгар сүктэн кэлбитэ. Дмитрий Ильич Маай алааһын төрүт олохтооһо. Кини оһо сылдыан хонуу үлэтиңер күүһүн харыстаабакка үлэлээбитэ. Сыралаах үлэтэ эмиз мэтээлиһин бэлиэтэммитэ. Кэлин сылгыһыттаабыта. Холбоһуктааһын сабадаммытыгар колхозтара холбоһон эһилги күһүнүгэр Суздаловтар дииң эдэр ыал Бөтүңгэ көһөн кирибиттэрэ. Манна кириэн дьоннорун кытары биіргэ оһолоролор. Бу кэмгэ улахан оһолоро Илья балтараалаах этэ.

Утуу-субуу оһолоһоннор дииң туттарга быһаарыналлар. Аһалара Илья Тимофеевич көбүлээһининэн очтооһуга сүрдээх улахан дьэни тутталлар. Муударай кырдыбас уола элбэх оһолонорун, сиэннэриң өтө көрбүт курдук.

Суздаловтар колхоз, совхоз кытаанах үлэтиңер күүсэриң харыстаабакка үлэлээбиттэрэ. Дмитрий Ильич бастаан утаа сүөһү көрүүтүгэр, хонуу үлэтиңер сылдыр, манньк ферматыгар биригэдириди. Итинэ улаһай оботун үлэбэ үөрэтэн, көмөлөһүннэрэн илдэ сылдыр. Оттооһун бириэмэтиңер тракторга үөрэнэр. Онтон тракторист тийибэт кэмгегэр трактор туттараллара. Дьэ, итин-

тэн ыла саһаламмыта күнүс-тэри-түүннэри өрөбүл-сыһынаһан дииңи аахсыбакка үлэлээһинэ.

Ол да иһин өр сыллаах, сыралаах үлэтин сыаналаан «Москвич» массыына фондатын туттарбыттар. Онуоха төһөлөөх үөрүү бу улахан ыалы кууспуга буолуодай? Пенсияба таһсыр диири хорутоһпуй звенотугар, кыһынын убаһа аһатытыгар уо. д. а. хонуу үлэтиңер сылдыр. Кыһамнылаах үлэтэ үрдүктүк сыаналанан төүрт төгүл убаһанан, биір дэ «Дружба» эрбиң фондатынан наһараадаланар. Бочуоттаах сыһынаһаңга таһсан да баран илэң оһолбот совхозугар араас быстах үлэлэргэ үлэлэһэр, сүбэ-ама буолар. Кэлин оһолоро ыал буолуохтарыттан дьэ маһа кэрдийэн алта оботун дьилээтэ, өссө да кыһа тийэриңин тутуһу, көмөлөһүө турдаһа.

Бу улахан ыал ийэтэ Степанида Степановна элбэх оһолоохпун дииң оһолботоһо. Субан сүөһүнү улаатынарарыга үрдүк көрдөрүүлэри ситиһин хас да төгүл «Социалистическая үлэ кыайылааһа» знактарынан наһараадалааммыта.

«Хатын Арыһы» совхозка «Чемпион борооску көрөөччү» аатын ылан турардаах. Бу барыта дьилээһи түбүгү аттаран күүһү-күдэһи харыстаабакка таһаарылаахтык үлэлээһин түмүгэр ситиһилибитэ.

Суздаловтар оһолорун кыра саастарыттан үлэбэ үөрөппиттэр. Ол курдук дьэ үлэтин таһынан төһө кыайалларынан төрөппүттэриң үлэлэриңер эмиз иһин-атах буолаллара. Үксүгэр ийэлэриң үлэтиңер ыириң көрүүтүгэр сылдыһаллара.

Степанида, Дмитрий ыал буолуохтарыттан, эдэр саастарыттан ханна да буоллун биіргэ сылдыһаллар. Саһа киниһини, концерты көтүппэккэ көрөллөрө. Онтон оһолор төрөппүттэрэ суохтарыгар төһө да оонньоон-көрүүлэни ыспыттарың иһин дьоннорон кэһэллэриңер барыта бэрээдэктээх, хомуллубут буолара. Оһолор оһуолаһа ортотук үөрөммиттэрэ, оһуола общественнай оһолор активнайдык кытталлара. Туох да улахан буруу-сэмэни оһолорон төрөппүттэриң кыбысытыга киллэрбэтэхтэрэ, буруйга-сэмэбэ тартарбатахтара. Ол курдук бары оһуоланы бүтэрбиттэрэ. Билгин ким сылгыһыт, ким тракторист, ким детсад итээһичитэ, ким суоппар, бары тус-туһунан иһени баһылаатылар.

Улахан уол Илья Бөтүңгэ сылгыһыт, кини кэргэнэ библиотекардыр. Бу ыал үс кыыстаахтар, оһуола дьонно. Иккис уол Александр суоппардыр, кэргэнэ Галина атыылааччы, үс уоллаһанар. Мария дииң улахан кыыстары киномеханик идэлээх. Кини кэргэнэ Николай Филиппович механик. Суздаловтар төүрт оһолоохтор, 1 Хомустаахха оһолоролор. Кыра эрдэхтэриңтэн үлэни-хамнаһы сыаналыһы, үлэлиң үөрэммит дьон оһолорун эмиз үлэбэ иһиппиттэр. Оһолор тугу да соруйдаххына акааһтамматтар, үлэбэ барытыгар сытаһастар. Уолаттарга ас сакаастаастааххына хайа да кыыстан хаалсыбат гына бөрүүгү, туорду аһаан биэрэхтэрэ. Орто уол Дмитрий «Сардаана» фабрикаба сувенир оһолороччунаң үлэлээбитэ, онтон кэлин быткомбинатка. Кини кэргэнэ Варвара быһсапкаһыт. Оһон бу ыал мындыр уустар, худуһунуһуктар, кырдык да айылбаттан айдарылаах эбиттэр. Кинилэр уоллара паапатын курдук тракторист

буолар баһалаах. Кыракый кыысчааннара Майя дьаһыла-сад итиллээччитэ. Суздаловтар Анатолийдара суоппар идэтин ылыта. Саһыһын от кэмгегэр трактор тимир көлөнү тутар. Быһата дэгиттэр механикатор. Кэргэнэ Ольга бухгалтер бу ыаллар уоллаах кыыс оһону улаатынараллар. Орто кыыстары Октябринна дьаһыла-сад итээччитэ. Кини кэргэнэ Гаврил суоппар. Бу ыал икки оһолоохтор.

Степаннара трактористтыр. Кэргэнэ Елена истэһиньгэ. Кини ыһыахха «Дьэи кэргэн таһаһын» конкурсугар бастаан Санкт-Петербурга быһстапкаба бара сылдыбыта. Бу эдэр ыал икки уоллаахтар.

А. ИВАНОВА.

